

Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny z fizyki dla klasy czwartej (zakres rozszerzony)

Wymagania edukacyjne uwzględniają zmiany z 2024 r. wynikające z uszczuplenia podstawy programowej. Szarym kolorem oznaczono treści, o których realizacji decyduje nauczyciel.

Szczegółowe wymagania na poszczególne stopnie

Na podstawowym poziomie wymagań uczeń powinien wykonać zadania obowiązkowe (na stopień dopuszczający - łatwe; na stopień dostateczny - umiarkowanie trudne); niektóre czynności ucznia mogą być wspomagane przez nauczyciela (np. wykonywanie doświadczeń, rozwiązywanie problemów, przy czym na stopień dostateczny uczeń wykonuje je pod kierunkiem nauczyciela, na stopień dopuszczający - przy pomocy nauczyciela lub innych uczniów).

Czynności wymagane na poziomach wymagań wyższych niż poziom podstawowy uczeń powinien wykonać samodzielnie (na stopień dobry niekiedy może jeszcze korzystać z niewielkiego wsparcia nauczyciela).

W wypadku wymagań na stopnie wyższym niż dostateczny uczeń wykonuje zadania dodatkowe (na stopień dobry - umiarkowanie trudne; na stopień bardzo dobry - trudne).

Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który opanował wszystkie treści z podstawy programowej oraz rozwiązuje zadania o wysokim stopniu trudności i złożoności.

Wymagania na kolejne stopnie się kumulują - obejmują również wymagania na stopnie niższe.

Stopień dopuszczający	Stopień dostateczny	Stopień dobry	Stopień bardzo dobry
Dualna natura promieniowania i materii			
Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> wskazuje zmianę pola elektrycznego lub magnetycznego jako źródło fali elektromagnetycznej	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> opisuje jakościowo współzależność zmian pola magnetycznego i elektrycznego oraz rozchodzenie się fal elektromagnetycznych stosuje zależność między długością,	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> posługuje się wielkościami związanymi z mocą światła opisuje praktyczne znaczenie	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> wykazuje, że pas tęczy widzimy pod kątem 42°, a tęcza jest kolorowa wyprowadza równanie

<ul style="list-style-type: none"> wymienia rodzaje fale elektromagnetycznych; wskazuje przykłady ich zastosowania opisuje światło białe jako mieszaninę barw stosuje zasadę superpozycji fal, podaje warunki wzmocnienia oraz wygaszenia się fal opisuje światło jako falę elektromagnetyczną poprzeczną; rozróżnia światło spolaryzowane i niespolaryzowane objaśnia działanie filtrów polaryzacyjnych rozwiązuje proste zadania lub problemy dotyczące: <ul style="list-style-type: none"> powstawania i rozchodzenia się fal elektromagnetycznych dyfrakcji i interferencji fal elektromagnetycznych związku między kątem dyfrakcji, stałą siatki i długością fali odbicia i rozpraszania światła załamania światła wewnętrznego odbicia światła rozszczenia światła soczewek tworzenia obrazu rzeczywistego przez soczewkę skupiającą tworzenia obrazów pozornych przez soczewki lupy polaryzacji światła, posługuje się do opisu składu materii pojęciami: pierwiastek, jądro atomowe, nukleon, proton, neutron, elektron, izotop, cząstka elementarna 	<p>prędkością i częstotliwością fali dla fal elektromagnetycznych</p> <ul style="list-style-type: none"> posługuje się pojęciem natężenia fali elektromagnetycznej wraz z jej jednostką opisuje widmo fal elektromagnetycznych oraz wymienia źródła i własności fal z poszczególnych zakresów widma omawia schemat nadawania, rozchodzenia się i odbierania fal radiowych opisuje widmo światła białego jako mieszaniny fal elektromagnetycznych o różnych częstotliwościach opisuje zastosowania fal elektromagnetycznych z poszczególnych zakresów opisuje zjawisko dyfrakcji fal elektromagnetycznych na przykładzie światła opisuje doświadczenie Younga oraz jego wyniki opisuje zależność przestrzennego obrazu interferencji od długości fali i odległości między źródłami; stosuje wzory opisujące wzmocnienie i wygaszenie fali do obliczeń opisuje obraz powstający po przejściu światła przez siatkę dyfrakcyjną; stosuje związek między kątem dyfrakcji, stałą siatki i długością fali do obliczeń analizuje na wybranych przykładach promieniowanie termiczne ciała i jego zależność od temperatury porównuje promieniowanie termiczne Słońca i tradycyjnej żarówki posługuje się pojęciem kwantu energii; przedstawia założenie Plancka dotyczące promieniowania termicznego jako kluczowe dla stworzenia mechaniki kwantowej wyjaśnia, na czym polega i jak powstaje efekt cieplarniany w atmosferze, odwołując się do działania szklarni omawia przykłady sprzężenia zwrotnego efektu 	<p>zjawiska dyfrakcji fal elektromagnetycznych</p> <ul style="list-style-type: none"> stosuje wzory opisujące wzmocnienie i wygaszenie fali do wyjaśniania zjawisk stosuje związek między kątem dyfrakcji, stałą siatki i długością fali do wyjaśniania zjawisk oraz udowadnia ten związek wyjaśnia zjawisko interferencji wiązek światła odbitych od dwóch powierzchni cienkiej warstwy opisuje przykłady interferencji światła w przyrodzie wyjaśnia zjawisko polaryzacji światła przy przejściu przez polaryzator opisuje zmianę natężenia światła podczas przejścia przez polaryzator wyjaśnia wyniki przeprowadzonych obserwacji, opracowuje wyniki wykonanych pomiarów oraz planuje i modyfikuje przebieg doświadczeń (formułuje hipotezy i prezentuje kroki niezbędne do ich weryfikacji) rozwiązuje złożone (typowe) zadania lub problemy dotyczące: <ul style="list-style-type: none"> powstawania i rozchodzenia się fal elektromagnetycznych dyfrakcji i interferencji fal elektromagnetycznych interferencji światła odbicia i rozpraszania światła załamania światła wewnętrznego odbicia światła rozszczenia światła soczewek 	<p>soczewki przy obrazach pozornych</p> <ul style="list-style-type: none"> rozwiązuje nietypowe, złożone zadania lub problemy dotyczące: <ul style="list-style-type: none"> fal elektromagnetycznych dyfrakcji i interferencji fal elektromagnetycznych interferencji światła odbicia i rozpraszania światła załamania światła wewnętrznego odbicia światła rozszczenia światła soczewek tworzenia obrazu rzeczywistego przez soczewkę skupiającą tworzenia obrazów pozornych przez soczewki przyrządów optycznych wykorzystania równania soczewki i/lub równania zwierciadła polaryzacji światła oraz uzasadnia swoje rozwiązania i/lub podane stwierdzenia, wykazuje lub udowadnia podane związki oraz zależności projektuje i przeprowadza obserwacje oraz doświadczenia, formułuje i weryfikuje hipotezy planuje, realizuje i prezentuje własny projekt
--	---	--	---

<ul style="list-style-type: none"> • posługuje się pojęciami: masa atomowa wraz jej jednostką, liczba masowa i liczba atomowa • wyjaśnia różnice między reakcjami chemicznymi a jądrowymi; posługuje się pojęciem jądra stabilnego i niestabilnego • wskazuje przykłady rozpadów alfa, beta • wymienia właściwości promieniowania jądrowego • rozróżnia promieniowanie jonizujące i niejonizujące; wskazuje wpływ promieniowania jonizującego na organizmy żywe • wymienia przykłady zastosowania zjawiska promieniotwórczości w technice i medycynie • opisuje jakościowo związek między zmianą energii ciała i zmianą jego masy • wymienia korzyści i niebezpieczeństwa płynące z energetyki jądrowej • wskazuje łączenie się jąder pierwiastków lekkich jako reakcję syntezy termojądrowej; rozróżnia syntezę termojądrową i reakcję rozszczepienia • posługuje się pojęciem galaktyki, wskazuje Słońce jako jedną z wielu gwiazd w Galaktyce oraz Galaktykę jako jedną z wielu galaktyk we Wszechświecie; rozróżnia galaktyki i gwiazdozbiory • podaje przybliżony wiek Wszechświata • rozwiązuje proste zadania lub 	<p>cieplarnianego</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia sposoby przeciwdziałania globalnemu ociepleniu • porównuje smog i efekt cieplarniany • opisuje zjawiska fotoelektryczne i jonizacji jako wywołane tylko przez promieniowanie o częstotliwości większej od granicznej • stosuje pojęcie fotonu oraz jego energii oraz zależność między energią fotonu a częstotliwością i długością fali do wyjaśniania zjawisk i obliczeń • przedstawia bilans energetyczny zjawiska fotoelektrycznego oraz stosuje go do wyjaśniania tego zjawiska; posługuje się pojęciem pracy wyjścia wraz z jej jednostką – elektronowoltem • stosuje zależność między pędem fotonu a jego częstotliwością i energią do wyjaśniania zjawisk i obliczeń • opisuje odrzut atomu emitującego kwant światła, stosuje zasadę zachowania energii i zasadę zachowania pędu do opisu emisji i absorpcji fotonu przez swobodne atomy • przedstawia mikroskopowy opis odbicia światła • opisuje dualizm korpuskularno-falowy światła • opisuje doświadczenia ujawniające falową naturę materii; opisuje zjawiska dyfrakcji oraz interferencji elektronów i innych cząstek • objaśnia hipotezę de Broglie'a o falowych własnościach materii; oblicza długość fali de Broglie'a poruszających się cząstek • opisuje pochodzenie widm emisyjnych i absorpcyjnych gazów; interpretuje linie widmowe jako skutek przejść elektronów między poziomami energetycznymi • w atomach połączonych z emisją lub absorpcją 	<ul style="list-style-type: none"> • tworzenia posługuje się pojęciem promieniowania termicznego • przedstawia przyczyny oraz skutki globalnego ocieplenia • rozróżnia smog i efekt cieplarniany • objaśnia, na czym polega zjawisko fotoelektryczne • opisuje światło jako strumień fotonów • posługuje się pojęciem pędu fotonu • wskazuje przykłady zjawisk ujawniających falowe albo cząsteczkowe własności światła • wskazuje doświadczenia ujawniające falową naturę materii • rozróżnia widma ciągle i nieciągle – dyskretne; wskazuje przykłady zastosowania analizy widm • rozróżnia widma emisyjne i absorpcyjne gazów • rozróżnia stan podstawowy i stany wzbudzone atomu • wskazuje zastosowania laserów • rozwiązuje proste zadania lub problemy dotyczące: <ul style="list-style-type: none"> – promieniowania termicznego – efektu cieplarnianego – zjawiska fotoelektrycznego pędu fotonu – falowej natury materii – widm emisyjnych i absorpcyjnych – modelu Bohra <p>w tym: wyodrębnia z tekstów i ilustracji informacje kluczowe dla opisywanego zjawiska bądź problemu, przedstawia</p>	<p>związany z treściami działu <i>Fale elektromagnetyczne i optyka</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • ^Dwyznacza <i>n</i>-ty promień orbity elektronowej w atomie wodoru oraz energię elektronu na tej orbicie; • rozwiązuje nietypowe, złożone zadania lub problemy dotyczące: <ul style="list-style-type: none"> – promieniowania termicznego i prawa Wiena – efektu cieplarnianego – zjawiska fotoelektrycznego pędu fotonu – falowej natury materii – widm emisyjnych i absorpcyjnych – modelu Bohra • planuje, realizuje i prezentuje własny projekt związany z treściami działu <i>Fizyka atomowa</i>; formułuje i weryfikuje hipotezy
--	--	---	--

<p>problemy dotyczące:</p> <ul style="list-style-type: none"> - składu jądra atomowego - reakcji jądrowych - promieniowania jądrowego - rozpadu promieniotwórczego - energii jądrowej - reakcji syntezy termojądrowej - ewolucji Słońca i innych gwiazd - rozszerzania się Wszechświata i ucieczki galaktyk, <p>w tym: wyodrębnia z tekstów i ilustracji informacje kluczowe dla opisywanego zjawiska bądź problemu, przedstawia je w różnych postaciach, przelicza wielokrotności i podwielokrotności, przeprowadza obliczenia i zapisuje wynik zgodnie z zasadami zaokrąglania oraz zachowaniem liczby cyfr znaczących wynikającej z dokładności danych, czytelnie przedstawia odpowiedzi i rozwiązania</p>	<p>kwantu światła</p> <ul style="list-style-type: none"> • analizuje seryjny układ linii widmowych na przykładzie widm atomowych wodoru • ^Dopisuje model Bohra atomu wodoru • schematycznie przedstawia poziomy energetyczne atomu wodoru i przejścia między tymi poziomami połączone z emisją lub absorpcją kwantu; posługuje się pojęciem energii jonizacji • przeprowadza doświadczenia na podstawie ich opisów: <ul style="list-style-type: none"> - bada promieniowanie termiczne - bada rolę diody LED jako fotodiody - obserwuje widma atomowe za pomocą siatki dyfrakcyjnej; • opisuje wyniki obserwacji, formułuje wnioski • rozwiązuje typowe zadania lub problemy dotyczące: <ul style="list-style-type: none"> - promieniowania termicznego - efektu cieplarnianego - zjawiska fotoelektrycznego i fotokomórki - pędu fotonu - falowej natury materii - widm emisyjnych i absorpcyjnych - ^Dmodelu Bohra <p>w tym: posługuje się tablicami fizycznymi oraz kartą wybranych wzorów i stałych fizykochemicznych, prowadzi obliczenia szacunkowe i poddaje analizie otrzymany wynik, wykonuje obliczenia, posługując się kalkulatorem, ilustruje i/lub uzasadnia swoje odpowiedzi</p> <ul style="list-style-type: none"> • posługuje się informacjami pochodzącymi z analizy przedstawionych materiałów źródłowych, w tym tekstów popularnonaukowych dotyczących treści działu <i>Fizyka atomowa</i>, w tym: efektu cieplarnianego, falowej natury materii, widm 	<p>je w różnych postaciach, przelicza wielokrotności i podwielokrotności, przeprowadza obliczenia i zapisuje wynik zgodnie z zasadami zaokrąglania</p> <ul style="list-style-type: none"> - oraz zachowaniem liczby cyfr znaczących wynikającej z dokładności danych, czytelnie przedstawia odpowiedzi i rozwiązania obrazu rzeczywistego - przez soczewkę skupiającą - tworzenia obrazów pozornych - przez soczewki - ^Dprzyrządów optycznych - wykorzystania równania soczewki i/lub równania zwierciadła - polaryzacji światła <p>oraz: ilustruje lub uzasadnia swoje odpowiedzi i rozwiązania, ustala i/lub uzasadnia podane stwierdzenia</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyszukuje i analizuje materiały źródłowe, w tym teksty popularnonaukowe dotyczące treści działu <i>Fale elektromagnetyczne i optyka</i>, zwłaszcza dotyczące: <ul style="list-style-type: none"> - własności i zastosowań fal elektromagnetycznych - dyfrakcji i interferencji fal elektromagnetycznych - wykorzystania światłowodów - powstawania tęczy i halo - przyrządów optycznych - zastosowania polaryzatorów; <p>posługuje się informacjami pochodzącymi</p>	
---	---	--	--

	<p>dokonuje syntezy wiedzy z działu <i>Fizyka atomowa</i>; przedstawia najważniejsze pojęcia, zasady i zależności</p>	<p>z analizy tych materiałów i wykorzystuje do rozwiązania zadań i problemów</p> <ul style="list-style-type: none"> • prezentuje wyniki własnych obserwacji i doświadczeń domowych • wyjaśnia, do czego służy model ciała doskonale czarnego • podaje zależność wyrażającą prawo Wiena oraz stosuje ją do wyjaśniania zjawisk i obliczeń • stosuje do obliczeń bilans energetyczny zjawiska fotoelektrycznego • wyjaśnia, na czym polega zjawisko Comptona • wyjaśnia, dlaczego zjawisk związanych z odrzutem atomów nie obserwujemy w życiu codziennym • objaśnia założenia mechaniki kwantowej • wyjaśnia budowę i zasadę działania mikroskopu elektronowego; • opisuje przykłady zastosowania analizy widm • interpretuje układ linii widmowych atomu wodoru • ^Dopisuje wymuszoną emisję promieniowania oraz powstawanie światła laserowego; omawia zastosowania laserów • ^Duzasadnia założenia modelu Bohra atomu wodoru odnoszące się do falowej natury materii, wskazuje ograniczenia • wyjaśnia wyniki przeprowadzonych obserwacji oraz planuje i modyfikuje przebieg doświadczeń 	
--	---	---	--

		<p>(formułuje hipotezy i prezentuje kroki niezbędne do ich weryfikacji)</p> <ul style="list-style-type: none"> rozwiązuje złożone (typowe) zadania lub problemy dotyczące: <ul style="list-style-type: none"> promieniowania termicznego i prawa Wiena efektu cieplarnianego zjawiska fotoelektrycznego pędu fotonu falowej natury materii widm emisyjnych i absorpcyjnych modelu Bohra <p>oraz: uzasadnia swoje rozwiązania oraz podane stwierdzenia lub zależności, ilustruje je graficznie</p> <ul style="list-style-type: none"> wyszukuje i analizuje materiały źródłowe, w tym teksty popularnonaukowe, dotyczące treści działu <i>Fizyka atomowa</i>, a w szczególności dotyczące: <ul style="list-style-type: none"> efektu cieplarnianego falowej natury materii widm <p>posługuje się informacjami pochodzącymi z analizy tych materiałów i wykorzystuje do rozwiązania zadań i problemów</p> <ul style="list-style-type: none"> realizuje i prezentuje opisany w podręczniku projekt <i>Spektroskop</i> 	
Fizyka jądrowa			
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> posługuje się do opisu składu materii pojęciami: pierwiastek, jądro atomowe, nukleon, proton, 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> opisuje skład jądra atomowego na podstawie liczb masowej i atomowej posługuje się pojęciami: antycząstka, 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> stosuje zasady zachowania energii i pędu oraz zasadę zachowania ładunku do analizy reakcji lub 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> rozwiązuje nietypowe, złożone zadania lub problemy dotyczące:

<p>neutron, elektron, izotop, cząstka elementarna</p> <ul style="list-style-type: none"> • posługuje się pojęciami: masa atomowa wraz jej jednostką, liczba masowa i liczba atomowa • wyjaśnia różnice między reakcjami chemicznymi a jądrowymi; posługuje się pojęciem jądra stabilnego i niestabilnego • wskazuje przykłady rozpadów alfa, beta • wymienia właściwości promieniowania jądrowego • rozróżnia promieniowanie jonizujące i niejonizujące; wskazuje wpływ promieniowania jonizującego na organizmy żywe • wymienia przykłady zastosowania zjawiska promieniotwórczości w technice i medycynie • opisuje jakościowo związek między zmianą energii ciała i zmianą jego masy • wymienia korzyści i niebezpieczeństwa płynące z energetyki jądrowej • wskazuje łączenie się jąder pierwiastków lekkich jako reakcję syntezy termojądrowej; rozróżnia syntezę termojądrową i reakcję rozszczepienia • posługuje się pojęciem galaktyki, wskazuje Słońce jako jedną z wielu gwiazd w Galaktyce oraz Galaktykę jako jedną z wielu galaktyk we Wszechświecie; rozróżnia galaktyki i gwiazdozbiory • podaje przybliżony wiek 	<p>antymateria, antyelektron (pozyton)</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje kreację lub anihilację par cząstka-antycząstka; oblicza energię powstałą w wyniku anihilacji • opisuje jakościowo oddziaływania jądrowe • przedstawia wybrane informacje z historii odkrycia jądra atomowego, a w szczególności omawia doświadczenie Rutherforda • opisuje rozpady alfa, beta plus i beta minus (β^+ i β^-) oraz zapisuje przykłady takich przemian jądrowych • zapisuje reakcje jądrowe z zastosowaniem zasady zachowania liczby nukleonów i zasady zachowania ładunku • opisuje powstawanie promieniowania gamma; opisuje właściwości promieniowania jądrowego • doświadczalnie bada promieniowanie różnych substancji; przedstawia wyniki • omawia wpływ promieniowania jonizującego na organizmy żywe; wyjaśnia, dlaczego promieniowanie w dużych dawkach jest niebezpieczne dla zdrowia • omawia przykłady zastosowania zjawiska promieniotwórczości w technice i medycynie • opisuje przypadkowy charakter rozpadu jąder atomowych • opisuje rozpad izotopu promieniotwórczego; posługuje się pojęciem czasu połowicznego rozpadu; analizuje i szkicuje wykres zależności liczby jąder materiału promieniotwórczego od czasu • opisuje zasadę datowania substancji za pomocą węgla ^{14}C • opisuje ilościowo związek między zmianą energii ciała i zmianą jego masy; stosuje do obliczeń wzór $\Delta E = \Delta mc^2$ • wykazuje, że jednostkę współczynnika c^2 	<p>anihilacji pary elektron-pozyton</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia sposoby wykrywania promieniowania jądrowego oraz wyznaczania energii kwantów gamma; przedstawia stosowane obecnie i ^{13}C dawniej wielkości i jednostki miar opisujące promieniowanie jądrowe • omawia przykłady zastosowania zjawiska promieniotwórczości w technice i medycynie • wyjaśnia, że fizyka klasyczna jest deterministyczna, a fizyka współczesna – indeterministyczna • stosuje prawo rozpadu promieniotwórczego do rozwiązywania zadań • opisuje zastosowania czasu połowicznego rozpadu, gdy znamy jego wartość • omawia problemy związane z budową elektrowni termojądrowych i plany przezwyciężenia tych problemów • omawia cykl życia gwiazdy w zależności od jej masy • omawia supernowe i czarne dziury • omawia powstawanie pierwiastków we Wszechświecie • opisuje obserwacje świadczące zarówno o słuszności teorii Wielkiego Wybuchu, jak i rozszerzaniu się Wszechświata • stosuje do obliczeń wzory na częstotliwość i długość fali wynikające z efektu Dopplera dla światła <ul style="list-style-type: none"> – rozwiązuje złożone (typowe) zadania lub problemy dotyczące: 	<ul style="list-style-type: none"> – składu jądra atomowego oraz anihilacji pary cząstka-antycząstka – reakcji jądrowych – promieniowania jądrowego – rozpadu promieniotwórczego – związku między masą a energią – energii jądrowej – reakcji syntezy termojądrowej – ewolucji Słońca i innych gwiazd – przesunięcia ku czerwieni i ucieczki galaktyk oraz wykazuje podane stwierdzenia • planuje, realizuje i prezentuje własny projekt związany z treściami działu <i>Fizyka jądrowa</i>; formułuje i weryfikuje hipotezy
--	--	---	---

<p>Wszechświata</p> <ul style="list-style-type: none"> rozwiązuje proste zadania lub problemy dotyczące: <ul style="list-style-type: none"> składu jądra atomowego reakcji jądrowych promieniowania jądrowego rozpadu promieniotwórczego energii jądrowej reakcji syntezy termojądrowej ewolucji Słońca i innych gwiazd rozszerzania się Wszechświata i ucieczki galaktyk, <p>w tym: wyodrębnia z tekstów i ilustracji informacje kluczowe dla opisywanego zjawiska bądź problemu, przedstawia je w różnych postaciach, przelicza wielokrotności i podwielokrotności, przeprowadza obliczenia i zapisuje wynik zgodnie z zasadami zaokrąglania oraz zachowaniem liczby cyfr znaczących wynikającej z dokładności danych, czytelnie przedstawia odpowiedzi i rozwiązania</p>	<p>można zapisać $\frac{J}{kg}$; interpretuje wartość tego współczynnika</p> <ul style="list-style-type: none"> posługuje się pojęciem energii spoczynkowej; opisuje równowagę masy i energii spoczynkowej; stosuje wzór $E = mc^2$ do obliczeń posługuje się pojęciami deficytu masy i energii wiązania; stosuje zasadę zachowania energii do opisu reakcji jądrowych oblicza dla dowolnego izotopu energię spoczynkową, deficyt masy i energię wiązania opisuje reakcję rozszczepienia jądra uranu ^{235}U zachodzącą w wyniku pochłonięcia neutronu; podaje warunki zajścia reakcji łańcuchowej opisuje zasadę działania elektrowni jądrowej porównuje syntezę termojądrową z reakcją rozszczepienia wyjaśnia, dlaczego Słońce i inne gwiazdy świecą; opisuje reakcję termojądrową przemiany wodoru w hel zachodzącą w gwiazdach opisuje elementy ewolucji Słońca i innych gwiazd rozróżnia białe i czarne karły, czerwone olbrzymy, supernowe, gwiazdy neutronowe oraz czarne dziury opisuje miejsce Układu Słonecznego w Galaktyce; posługuje się pojęciami roku świetlnego opisuje Wielki Wybuch jako początek znanego nam Wszechświata; oblicza przybliżony wiek Wszechświata, opisuje rozszerzanie się Wszechświata zwane ucieczką galaktyk opisuje zależność między odległością do galaktyki a prędkością jej oddalania się; stosuje do obliczeń prawo Hubble'a rozwiązuje typowe zadania lub problemy 	<p>składu jądra atomowego oraz anihilacji pary cząstka-antycząstka</p> <ul style="list-style-type: none"> reakcji jądrowych promieniowania jądrowego rozpadu promieniotwórczego związku między masą a energią energii jądrowej reakcji syntezy termojądrowej ewolucji Słońca i innych gwiazd przesunięcia ku czerwieni i ucieczki galaktyk <p>oraz: ilustruje i/lub uzasadnia swoje rozwiązania lub podane stwierdzenia</p> <ul style="list-style-type: none"> wyszukuje i analizuje materiały źródłowe, w tym teksty popularnonaukowe, dotyczące treści działu <i>Fizyka jądrowa</i>, dotyczące: <ul style="list-style-type: none"> zastosowania zjawiska promieniotwórczości w technice i medycynie zastosowania czasu połowicznego rozpadu energetyki jądrowej różnych rodzajów elektrowni ewolucji gwiazd rozszerzania się Wszechświata; <p>posługuje się informacjami pochodzącymi z analizy tych materiałów i wykorzystuje je do rozwiązania zadań i problemów</p> <ul style="list-style-type: none"> analizuje tekst: <i>Jod ze Świerka dla pół miliona pacjentów...</i> lub inny, wyodrębnia informacje kluczowe, posługuje się nimi 	
---	---	---	--

	<p>dotyczące:</p> <ul style="list-style-type: none"> - składu jądra atomowego oraz anihilacji pary cząstka-antycząstka - reakcji jądrowych - promieniowania jądrowego - rozpadu promieniotwórczego - energii jądrowej - reakcji syntezy termojądrowej - ewolucji Słońca i innych gwiazd - rozszerzania się Wszechświata i ucieczki galaktyk, <p>w tym: posługuje się tablicami fizycznymi lub chemicznymi oraz kartą wybranych wzorów i stałych fizykochemicznych, prowadzi obliczenia szacunkowe i poddaje analizie otrzymany wynik, przeprowadza obliczenia liczbowe za pomocą kalkulatora, ilustruje i/lub uzasadnia swoje odpowiedzi, zapisuje równania reakcji jądrowych</p> <ul style="list-style-type: none"> • posługuje się informacjami pochodzącymi z analizy przedstawionych materiałów źródłowych dotyczących treści działu <i>Fizyka jądrowa</i>, zwłaszcza: zastosowania zjawiska promieniotwórczości w technice i medycynie, datowania substancji za pomocą węgla ¹⁴C, energetyki jądrowej i różnych rodzajów elektrowni, ewolucji gwiazd • dokonuje syntezy wiedzy z działu <i>Fizyka jądrowa</i>; przedstawia najważniejsze pojęcia, zasady i zależności 	<p>i wykorzystuje do rozwiązania zadań lub problemów</p>	
Elementy fizyki relatywistycznej			
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • stosuje zasadę równoważności układów inercjalnych (zasadę względności Galileusza) • wskazuje niezależność prędkości światła 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje i stosuje transformacje Galileusza • posługuje się pojęciami: czasoprzestrzeń, zdarzenie, trajektoria • analizuje trajektorie ciał spoczywających lub poruszających się • stosuje zasadę względności Einsteina 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia transformacje Galileusza w czasoprzestrzeni • stosuje pojęcia: czasoprzestrzeń, zdarzenie, trajektoria w rozwiązywaniu zadań 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ^Dzapisuje za pomocą wzorów transformację Lorentza, wykorzystuje te wzory do rozwiązywania złożonych problemów • ^Dopisuje ruch płamki

<p>w próżni od prędkości źródła i prędkości obserwatora</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazuje prędkość światła w próżni jako maksymalną prędkość przekazu informacji wskazuje, że równoczesność zdarzeń zależy od układu odniesienia rozwiązuje proste zadania lub problemy dotyczące: <ul style="list-style-type: none"> – czasoprzestrzeni – historii rozwoju teorii względności – związku między masą a energią, w tym: wyodrębnia z tekstów i ilustracji informacje kluczowe dla opisywanego zjawiska bądź problemu, przedstawia je w różnych postaciach, przelicza wielokrotności i podwielokrotności, przeprowadza obliczenia i zapisuje wynik zgodnie z zasadami zaokrąglania oraz zachowaniem liczby cyfr znaczących wynikającej z dokładności danych, czytelnie przedstawia odpowiedzi i rozwiązania 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, kiedy możemy stosować transformację Galileusza ^Dopisuje względność równoczesności wskazuje na diagramie czasoprzestrzennym przykłady zdarzeń, których kolejność czasowa zależy od układu odniesienia ^Dopisuje paradoks bliźniąt przedstawia wybrane informacje z historii rozwoju teorii względności posługuje się pojęciem energii całkowitej jako sumy energii spoczynkowej i kinetycznej; rozróżnia energię newtonowską i relatywistyczną posługuje się związkiem między energią całkowitą, masą cząstki i jej prędkością; stosuje do obliczeń wzór na energię całkowitą wskazuje prędkość światła w próżni jako maksymalną prędkość przekazu energii analizuje zależność energii od prędkości według fizyki newtonowskiej i relatywistycznej rozwiązuje typowe zadania lub problemy dotyczące: <ul style="list-style-type: none"> – czasoprzestrzeni – transformacji Lorentza – historii rozwoju teorii względności – związku między masą a energią – energii całkowitej, <p>w tym: posługuje się tablicami fizycznymi oraz kartą wybranych wzorów i stałych fizykochemicznych, prowadzi obliczenia szacunkowe i poddaje analizie otrzymany wynik, wykonuje obliczenia, posługując się kalkulatorem, uzasadnia swoje odpowiedzi</p> <ul style="list-style-type: none"> posługuje się informacjami pochodzącymi z analizy przedstawionych materiałów źródłowych, w tym tekstów popularnonaukowych, dotyczących treści działu <i>Elementy fizyki relatywistycznej</i> dokonuje syntezy wiedzy z działu <i>Elementy</i> 	<ul style="list-style-type: none"> rysuje trajektorie ciał spoczywających lub poruszających się wyjaśnia, dlaczego transformacji Galileusza nie można pogodzić z zasadą względności Einsteina; porównuje teorie Galileusza i Einsteina opisuje geometrycznie i przedstawia graficznie transformację Lorentza, wykorzystuje ją do rozwiązywania zadań wykazuje stałość prędkości światła ^Dopisuje zjawiska: dylatację czasu i skrócenie Lorentza; ilustruje te zjawiska na diagramie czasoprzestrzennym ^Dwyjaśnia, dlaczego dylatacja czasu i skrócenie Lorentza nie prowadzą do sprzeczności; wyjaśnia paradoks bliźniąt ^Dopisuje obraz świata przy wielkich prędkościach oraz ideę ogólnej teorii względności porównuje wskazane teorie z historii rozwoju teorii względności porównuje energię spoczynkową z innymi formami energii wyjaśnia, że zasada zachowania energii obowiązuje także w fizyce relatywistycznej oraz, że są różne umowy, co do znaczenia słowa <i>masa</i> opisuje zależność energii całkowitej od prędkości wyjaśnia, dlaczego przez zwiększanie energii kinetycznej 	<p>światła przesuwałej się po Księżycu</p> <ul style="list-style-type: none"> ^Dwykazuje na wybranym przykładzie, że poruszające ciało skraca się w kierunku ruchu rozwiązuje nietypowe, złożone zadania lub problemy dotyczące: <ul style="list-style-type: none"> – czasoprzestrzeni – transformacji Lorentza – ^Ddylatacji czasu i skrócenia Lorentza – energii całkowitej <p>oraz wykazuje lub udowadnia podane związki lub zależności</p> <ul style="list-style-type: none"> planuje, realizuje i prezentuje własny projekt związany z treściami działu <i>Elementy fizyki relatywistycznej</i>; formułuje i weryfikuje hipotezy
--	---	--	---

	<p>fizyki relatywistycznej; przedstawia najważniejsze pojęcia, zasady i zależności</p>	<p>ciała nie da się przekroczyć prędkości światła</p> <ul style="list-style-type: none"> • porównuje) zależność energii od prędkości według fizyki newtonowskiej i relatywistycznej • rozwiązuje złożone (typowe) zadania lub problemy dotyczące: <ul style="list-style-type: none"> - czasoprzestrzeni - transformacji Lorentza - ^Ddylatacji czasu i/lub skrócenia Lorentza - energii całkowitej <p>oraz: uzasadnia swoje rozwiązania, ilustruje je graficznie; analizuje i ocenia podane informacje</p> <ul style="list-style-type: none"> • analizuje tekst: <i>Świat zdrowo zafalował</i> lub inny, wyodrębnia informacje kluczowe, posługuje się nimi i wykorzystuje do rozwiązania zadań lub problemów • wyszukuje i analizuje materiały źródłowe, w tym teksty popularnonaukowe, dotyczące treści tego działu; posługuje się informacjami pochodzącymi z analizy tych materiałów oraz wykorzystuje do rozwiązania zadań i problemów 	
--	--	--	--